

DE VLAAMSE MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME,

MEDEDELING AAN
DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Conceptnota beheer onbevaarbare waterlopen

SAMENVATTING:

In uitvoering van het Vlaams regeerakkoord 2019-2024 maken we naar Nederlands voorbeeld werk van een drastische rationalisering in het landschap van het beheer van de onbevaarbare waterlopen. Daarom worden op basis van hydrografisch logisch gehelen Waterschappen opgericht waarbij de bekkens als bouwstenen fungeren. De Waterschappen verenigen zich in een ondersteunende Waterschapsunie met kennisdeling, shared services en een verhoging van de efficiëntie als uitgangspunten. Samen staan zij in voor het beheer van alle onbevaarbare waterlopen in Vlaanderen. Zo verhogen we de slagkracht teneinde een integraal waterbeleid te kunnen voeren in en rond elke Vlaamse waterloop. Het verhaal vertrekt de facto vanuit een bottom up benadering. De terreinkennis en expertise, ook van de vele vaak vrijwillige waterbeheerders vormt de kern van het beheer van onbevaarbare waterlopen, die we niet verloren mogen laten gaan, maar verweven moet worden in de toekomstige organisatie van het beheer van onbevaarbare waterlopen.

Daarnaast onderzoeken we welke (delen van) bevaarbare waterlopen die in de praktijk niet bevaarbaar zijn voor logistieke doeleinden, beter worden gedeclasseerd als onbevaarbare waterloop. Naast het niet bevaarbaar zijn voor logistieke doeleinden kunnen ook andere criteria en factoren maken dat een declassering (niet) aangewezen is. Ook in de omgekeerde richting wordt die oefening gemaakt.

Met deze conceptnota geeft de Vlaamse Regering eveneens uitvoering aan het advies van het Expertpanel Hoogwaterbeveiliging 'Weerbaar Waterland - Ons voorbereiden op wat al gebeurt' (VR 8 juli 2022). De experts geven daarin duidelijk aan dat de versnipperde bevoegdheden inzake het waterbeheerderslandschap weggewerkt moeten worden en er nood is aan een duidelijk regie inzake het integraal waterbeleid, onder meer met een coördinatierol op bekkenniveau.

Om verdere uitvoering te geven aan deze rationalisering en een einde te maken aan de huidige versnippering, dewelke zorgt voor een gebrek aan efficiëntie en daadkracht, worden

de nodige decretale initiatieven opgestart, met het oog op de realisatie van deze rationalisering binnen de drie jaar na goedkeuring van deze nota. Er wordt onder leiding van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) en de Commissie Integraal Waterbeleid (CIW) samen met externe begeleiding, een traject opgestart om een decretaal kader voor te bereiden in nauwe samenwerking met de huidige waterbeheerders, de betrokken actoren en de lokale besturen die gevat worden door deze rationalisatie.

Inhoud

1. SITUERING EN ACHTERGROND.....	2
2. BELEIDSVOORSTELLEN.....	4
2.1 WATERSCHAPPEN	4
2.2 EEN VERSTERKTE REGIE- EN COÖRDINATIEROL.....	7
2.3 DECLASSERING BEVAARBARE WATERLOPEN.....	10
3. FINANCIËLE IMPACT.....	10
4. VERDER TRAJECT.....	11

1. SITUERING EN ACHTERGROND

Het Vlaams regeerakkoord 2019-2024 beschrijft de ambities met betrekking tot een verregaande rationalisering van het beheer van de onbevaarbare waterlopen als volgt:

“Het huidig oppervlaktewaterbeheer is nog sterk versnipperd, wat zorgt voor een gebrek aan efficiëntie en daadkracht. Naar Nederlands voorbeeld rationaliseren we drastisch het landschap van de onbevaarbare waterlopen binnen hydrografisch logische gehelen, waarbij de belastingbevoegdheid van polders en wateringen wordt stopgezet. We onderzoeken welke (delen van) bevaarbare waterlopen die in de praktijk niet bevaarbaar zijn voor logistieke doeleinden, beter worden gedeclasseerd en mee binnen dat kader gebracht.”

Bron: Vlaams regeerakkoord 2019-2024

De nood tot verdere rationalisering en betere regie wordt versterkt door de gevolgen van de klimaatverandering. Zowel lange aanhoudende periodes van droogte als extreme wateroverlast komen steeds frequenter voor in Vlaanderen. De droge perioden beginnen steeds vroeger, zo waren de maanden april en mei 2020 bij de droogste maanden sinds het begin van de metingen in 1833 en was 2020 het vierde jaar op een rij met een zeer droge lenteperiode. De zomermaanden juli en augustus 2022 waren de droogste zomermaanden sinds de metingen in 1833. De gemiddelde maximumtemperatuur van 27 graden Celsius in augustus 2022, was bovendien de zal deze de warmste augustusmaand in meer dan 100 jaar. Extreem droge zomers als die van 1976, 2020 en 2022 zullen volgens de modellen tegen 2100 om de vier à vijf jaar voorkomen.

Tijdens het voorjaar van 2022 kreeg Vlaanderen niet alleen te kampen met droogte, maar ook met het andere uiteinde van het weerspectrum: hevige regenval met wateroverlast tot gevolg. Als gevolg van hevige regenbuien kregen verschillende gemeenten in het Hageland te maken met lokale overstromingen. Het hoog-impactscenario zoals berekend door de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) toont dat de kans op overstromingen in Vlaanderen tegen 2100 kan stijgen met een factor vijf tot tien. De overstroombare oppervlakte, de overstromingsdiepte en bijgevolg ook de menselijke en economische schade zullen hierdoor toenemen.

Ook het multidisciplinair expertenpanel Hoogwaterbeveiliging dat op vraag van de Vlaamse Regering werd samengesteld naar aanleiding van de extreme wateroverlast in de zomer van 2021 in Vlaanderen, maar voornamelijk in Wallonië, benadrukt in haar advies “Weerbaar Waterland – Ons voorbereiden op wat al gebeurt” onomwonden dat de huidige versnippering van bevoegdheden en regie inzake waterlopenbeheer nefast is:

“Het beheer van de waterlopen in Vlaanderen is sterk versnipperd. Zo tellen we momenteel circa 115 beheerders [sic] van onbevaarbare waterlopen, die dus ook verantwoordelijk zijn voor het reduceren van de overstromingsrisico's. Omdat er daarvoor geen uniforme doelstellingen werden vastgelegd, is er evenmin een duidelijk uitvoeringsmandaat voor acties die de risico's moeten terugdringen. Op het terrein wordt weliswaar heel wat goed werk geleverd, maar de samenhang en de integrale benadering ontbreken nog.”

Bron: ‘Weerbaar Waterland - Ons voorbereiden op wat al gebeurt’ - Expertpanel Hoogwaterbeveiliging (VR 8 juli 2022).

Zoals hierboven weergegeven legt het regeerakkoord de nadruk op het wegwerken van deze versnippering. Dat is cruciaal om te evolueren naar een sluitende watersysteembenadering en om een integraal waterbeleid, dat rekening houdt met de relaties tussen oppervlakte- en grondwater, tussen waterkwantiteit en waterkwaliteit, daadkrachtig in heel Vlaanderen te kunnen uitvoeren.

De versnippering in het beheer van de onbevaarbare waterlopen in Vlaanderen is al lange tijd een belangrijk aandachtspunt. Verschillende initiatieven hebben in het verleden reeds tot een eerste reductie van het aantal beheerders van onbevaarbare waterlopen geleid. Vandaag telt Vlaanderen echter nog steeds 112 beheerders van onbevaarbare waterlopen, namelijk:

- 50 gemeenten
- 56 polders en wateringen
- 5 provincies
- VMM

Daarnaast beheert ook De Vlaamse Waterweg, als beheerder van de bevaarbare waterlopen in Vlaanderen, nog een beperkt aantal de facto onbevaarbare waterlopen.

Die veelheid aan waterlopenbeheerders maakt het op het terrein vaak moeilijk om snel stappen te kunnen zetten. Niet alleen leidt deze versnippering tot een verspreiding van commando als het gaat over beleid op lange termijn, maar ook in acute gevallen - zoals bij calamiteiten bijvoorbeeld - is dit nefast. Hoewel waterlopen communicerende vaten bij uitstek zijn, gaat er veel tijd verloren aan overleg en afstemming tussen de verschillende beheerders. Zo is het mogelijk dat er op het grondgebied van één enkele gemeente maar liefst vijf, zes verschillende waterlopenbeheerders actief zijn. De complexiteit van grote werkzaamheden en projecten, die vaak

gemeentegrensoverschrijdend zijn en dus een veelvoud aan waterlopenbeheerders rond de tafel impliceren, wordt hierdoor bijkomend en onnodig verzaamd.

2. BELEIDSVORSTELLEN

2.1 WATERSCHAPPEN

Op basis van hydrografisch logische gehelen worden Waterschappen met een eigen rechtspersoonlijkheid opgericht, die, gebaseerd op een duidelijke terreinkennis en aanpak in het veld, autonoom instaan voor het beheer van alle onbevaarbare waterlopen. De afbakening van de nieuwe Vlaamse Waterschappen wordt gebaseerd op de hydrografische grenzen van de bekkens die pragmatisch worden ingevuld vanuit hydrografisch logische gehelen, een efficiënt beheer en waar aangewezen rekening houdend met gemeentegrenzen. Alle financiers en de lokale besturen dienen in het bestuur van het Waterschap vertegenwoordigd te worden. De Waterschappen verenigen zich in een ondersteunende Waterschapsunie, aangestuurd door hen en de VMM, met kennisdeling, shared services en een verhoging van de efficiëntie als uitgangspunten. De Waterschapsunie kan een beroep doen op de VMM voor bijvoorbeeld aanbestedingen. Hiervoor wordt een samenwerkingsovereenkomst, die invulling geeft aan de wederzijdse taken van de Waterschapsunie en de VMM, afgesloten tussen het Vlaamse Gewest, via de VMM, enerzijds en De Waterschappen anderzijds. De Waterschapsunie ontzorgt de werking van de Waterschappen (bijvoorbeeld op vlak van aankopen, ondersteuning, exotenbestrijding,...).

Om voldoende terreinkennis, expertise, nabijheid, lokale betrokkenheid en snelheid van uitvoering te garanderen worden er, in uitvoering van het Vlaams regeerakkoord en volgend op het advies van het multidisciplinair expertenpanel Hoogwaterbeveiliging, Waterschappen opgericht. De geografische indeling van deze Waterschappen wordt gebaseerd op de hydrografisch logische gehelen en vertrekt daarbij vanuit de huidige bekkens als bouwstenen. Dit doen we met het oog op maximale efficiëntie en aansluiting van het Waterschap met de hydrologische realiteit. Daarbij wordt de huidige begrenzing van de bekkens onder de loep genomen, met als doel een efficiëntere en daadkrachtigere werking op het terrein te kunnen realiseren om zo het watersysteem structureel te herstellen en versterken. Hydrografische grenzen vormen het uitgangspunt, maar indien nodig kunnen deze lokaal bijgesteld worden. Daarenboven worden de bevaarbare waterlopen als een bijkomend afbakeningscriterium gehanteerd.

Bij de clustering van de bouwstenen wordt er pragmatisch rekening gehouden met de werking en lokale verankering van gemeentebesturen. Lokale besturen die slechts voor een beperkt aantal lopende meter aan waterloop binnen een (deel)bekken vallen, kunnen zelf kiezen of ze willen betrokken zijn bij de werking van het bijhorende waterschap.

Met deze rationalisering worden Waterschappen gecreëerd die qua grootte en afbakening gelijkenissen vertonen met de Nederlandse Waterschappen. Dit resulteert voor Vlaanderen in maximaal 12 Waterschappen. Hierdoor wordt de meest verregaande rationalisering geformuleerd. Dit is, conform de doelstellingen van het regeerakkoord, de enige logische indeling voor wat betreft het beheer van onbevaarbare waterlopen en bij uitbreiding een integraal waterbeheer.

De concrete afbakening van de Waterschappen, waarbij de bekkens als bouwstenen fungeren, maakt deel uit van het vervolgtraject. Hiervoor wordt een werkgroep opgericht met daarin

vertegenwoordigers van de betrokken beheerders van onbevaarbare en bevaarbare waterlopen. Deze werkgroep werkt na goedkeuring van deze conceptnota enkele scenario's uit binnen de hierboven opgesomde principes.

Deze Waterschappen nemen het operationeel beheer over dat vandaag in het gebied wordt uitgevoerd door de VMM (1ste categorie), de provinciale waterloopbeheerders (2de categorie), Polders en Wateringen (2de en 3de categorie en relevante publieke grachten) en steden en gemeenten (3de categorie). Voor baangrachten en/of bermgrachten langs bevaarbare waterlopen blijft het beheer in handen van het lokale bestuur of het Agentschap Wegen en Verkeer en/of De Vlaamse Waterweg, tenzij anders wordt afgesproken met het Waterschap in kwestie.

De Waterschappen staan in voor het uitwerken en implementeren van een integraal waterbeheer binnen het eigen werkingsgebied, volgens de Europese, Vlaamse en de eigen bovenlokale kaders. De Waterschappen staan naast het algemene beheer ook in voor de waterveiligheid en een breed gamma aan integrale waterprojecten en klimaatadaptieve maatregelen. Ze staan ook in voor adviseringen in kader van de watertoets, monitoring via peilmeetnetten, erosiecoördinatie, de opmaak peilbesluiten en compliance promotion. Binnen haar werking zorgt het Waterschap voor afstemming met alle relevante stakeholders. Hiertoe wordt gewerkt met laagdrempelige aanspreekpunten (SPOC's) en met gebiedscoalities.

De bottom up benadering vormt aldus het vertrekpunt voor de aansturing van het beheer van onbevaarbare waterlopen. Dit impliceert en bevestigt een grote mate van autonomie voor de Waterschappen inzake het operationeel beheer van de waterlopen.

De rationalisering doet bovendien geen afbreuk aan het gegeven dat gemeenten actief betrokken zijn bij het beheer van de onbevaarbare waterlopen op hun grondgebied. Integendeel, de lokale besturen worden door het Waterschap maximaal betrokken. De betrokkenheid, inspraak en zeggenschap van de lokale besturen bij de werking van de Waterschappen vormt immers een belangrijk uitgangspunt. De kennis en expertise die vandaag aanwezig is bij de provinciale waterloopbeheerders, Polders en Wateringen en lokale besturen wordt daarom maximaal geïntegreerd in de Waterschappen.

De kennis, expertise en actieve inzet (van onder meer vrijwilligers) binnen de lokale besturen, de polders en wateringen is essentieel om aan boord te houden bij de hervorming.

Via een structurele afstemming met heel wat andere domeinen zoals ruimtelijke planning en landbouw- en natuurontwikkeling werken de waterschappen gebiedsgericht en geïntegreerd.

De Waterschappen verenigen zich in een ondersteunende Waterschapsunie met kennisdeling, shared services en een verhoging van de efficiëntie als uitgangspunten. De Waterschapsunie ondersteunt zo de Waterschappen.

Vlaanderen bepaalt de doelstellingen voor een modern en toekomstgericht waterbeleid en focust zich op de rol van beleidsmaker. Vlaanderen/VMM heeft een belangrijke kaderstellende en adviserende functie, onafhankelijk van de taakstelling van de Waterschappen, zoals beleidsvoorbereidend werk (doorvertaling EU-regelgeving, opmaak en rapportering stroomgebiedbeheerplannen, ...) en ondersteunt de werking van de verschillende waterbeheerders via kennisbeheer (monitoring, onderzoeken,...).

De koppeling en link tussen de Waterschappen en de Waterschapsunie en de VMM als centraal kenniscentrum van het geheel en coördinator van integraal waterbeleid is onontbeerlijk. De VMM beschikt via haar uitgebreide meetnetten, modellen,... immers over het nodige overzicht van de stand van zaken en de evoluties van het totale watersysteem in Vlaanderen. Bovendien behouden we op die manier ook de koppeling met andere omgevingsfactoren die omwille van de klimaatverandering onder druk staan en via de VMM vandaag reeds gebundeld worden in het klimaatportaal. Gelet op deze raakvlakken werkt de Waterschapsunie nauw samen met de VMM. Hiervoor wordt een samenwerkingsovereenkomst, die invulling geeft aan de wederzijdse taken van de Waterschapsunie en de VMM, afgesloten tussen het Vlaamse Gewest, via de VMM, enerzijds en de Waterschappen anderzijds. Op die manier kunnen de instrumenten die de VMM aanbiedt, gemakkelijk gebruikt worden.

De bestaande kennis en meetnetten die andere beheerders, zoals de provinciale waterloopbeheerders, reeds via hun eigen werking hebben uitgebouwd worden daarbij maximaal geïntegreerd in de werking van de Waterschappen en de Waterschapsunie. Hierbij ontstaat de facto de noodzaak tot een strikte scheiding tussen de beleidsmatige taken van de VMM, als coördinator van het integraal waterbeleid die de toestand van het watersysteem opvolgt, en de uitvoerende taken die uitgevoerd worden door de Waterschapsunie en de Waterschappen.

Om de democratische gedragenheid te waarborgen wordt een efficiënte Raad van Bestuur uitgewerkt met 12 leden. Alle financiers dienen in het bestuur vertegenwoordigd te worden. In de raad van bestuur wordt een vertegenwoordiging voorzien van:

- de Vlaamse Overheid
- de provinciale besturen
- de lokale besturen
- de aangelanden

De democratische verkozen besturen die instaan voor de financiering hebben een toezichthoudende rol (aandeelhouderschap). De globale governance wordt uitgewerkt in het vervolgtraject. Hierbij wordt betrokken van de uitgangspunten van deze nota waarbij het wegwerken van de versnippering en het behoud van de lokale betrokkenheid belangrijk zijn.

Daarnaast wordt rekening gehouden met het bestaande gewicht en de draagkracht van de huidige beheerders en wordt minstens uitgegaan van volgende principes:

- Het uitgangspunt van de hervorming is de facto decentraal, vertrekkend van de huidige beheerders. Die gestroomlijnd worden op niveau van de Waterschappen,
- Een decentrale aansturing van het operationele beheer van de waterlopen,
- Een maximaal behoud en waardering van lokale terreinkennis en expertise zoals deze vandaag aanwezig is bij de huidige waterloopbeheerders en de vele vrijwilligers,
- Inspraak van lokale besturen,
- Inspraak van de provincies,
- Een structureel werkings- en investeringsbudget per Waterschap,
- Onbezoldigde mandaten in de raad van bestuur.

De finale invulling van de governance zal na overleg met de betrokken stakeholders worden voorgelegd ter beslissing aan de Vlaamse Regering.

Hierbij wordt het takenpakket van de Waterschapsunie mee onderzocht, dat gefinaliseerd zal worden in een samenwerkingsovereenkomst, die invulling geeft aan de wederzijdse taken van de Waterschapsunie en de VMM, tussen het Vlaamse Gewest, via de VMM, enerzijds en De Waterschappen anderzijds.

Fig.1: Huidige bekkengrenzen in Vlaanderen

2.2 EEN VERSTERKTE REGIE- EN COÖRDINATIEROL

De Waterschappen zorgen vanuit hun lokale terreinkennis, ervaringen en expertise voor een versterking van het Vlaams waterbeleid. Via een geïntegreerde regie die vanuit het Vlaams beleid via de VMM, de Waterschapsunie en de Waterschappen doorwerkt tot op het terrein wordt het watersysteem versterkt. Zo realiseren we, in nauwe samenwerking en overleg met lokale gebiedscoalities, vanuit een watergerichte focus gebiedsgerichte projecten.

Gezien de enorme uitdagingen voor het waterbeheer (verhoogde kans op droogte en overstromingen als gevolg van de klimaatverandering, ecologische doelstellingen EU Kaderrichtlijn Water,...) is een slagkrachtig waterbeheer noodzakelijk. Dat beheer gaat uiteraard verder dan louter de waterloop en haar nabije omgeving en vat het hele watersysteem. Een vernieuwd en afgeslankt landschap, dat veel minder operationele beheerders van onbevaarbare waterlopen kent, vraagt een herziening van het integraal waterbeleid en de regie. Hoewel het bij uitstek communicerende vaten zijn, blijft een regierol zowel op Vlaams als op niveau van de Waterschappen, relevant en

noodzakelijk. Op het Vlaams niveau betreft het dan onder meer de opvolging en doorvertaling van de Vlaamse beleidsdoelstellingen en van Europese regelgeving inzake waterkwaliteit en -kwantiteit door de VMM. Hierbij blijft een goede samenwerking en afstemming op beleidsmatig en operationeel vlak met het beleidsdomein MOW uiteraard, net zoals vandaag, een belangrijke vereiste.

Op niveau van de Waterschappen betreft het de concrete en fijnmazige doorvertaling van deze Vlaamse doelstellingen naar kwantitatieve en biologische doelstellingen voor het desbetreffende Waterschap, die omgezet worden in (gebieds)gerichte projecten.

Het watersysteem is een complex gegeven dat omwille van verschillende factoren onder druk staat. Zowel naar kwaliteit als kwantiteit. De VMM blijft daarom instaan voor de opvolging van het watersysteem in al haar facetten (grondwater, drinkwaterbevoorrading, oppervlaktewaterkwaliteit,...) en het bijhorende beleidsproces. Die centrale rol wordt bottom up gevoed door de ervaringen en kennis van op het terrein. De VMM voedt de Waterschappen en de Waterschapsunie via de (door)vertaling van Vlaamse doelstellingen, die net zoals vandaag opgemaakt worden door de Vlaamse Regering. De waterschappen staan in voor de uitvoering en invulling van die doelstellingen. De eerder aangehaalde terreinkennis en de daarmee onlosmakelijke betrokkenheid van onder meer lokale besturen, rioolbeheerders en andere stakeholders blijft uiteraard cruciaal. De nieuwe samenstelling van het landschap van beheerders van onbevaarbare waterlopen impliceert bijgevolg dat de rol die VMM vandaag invult op een efficiëntere manier ingevuld kan worden.

Integraal waterbeleid is meer dan operationeel beheer van waterlopen. Gebiedsgerichte initiatieven moeten de motor worden om meer integrale projecten te realiseren. Dit is noodzakelijk om de goede ecologische toestand van onze waterlopen te bereiken (kaderrichtlijn Water), overstromings- en droogterisico's structureel aan te pakken, maar biedt ook koppelkansen met andere domeinen. Dankzij de ontzorging via de Waterschapsunie kunnen de Waterschappen zich maximaal focussen op de taken als waterloopbeheerder enerzijds en anderzijds op concrete terreinrealisaties van integrale projecten. Via een structurele afstemming met heel wat andere domeinen zoals ruimtelijke planning en landbouw- en natuurontwikkeling gebiedsgericht en geïntegreerd aangepakt op het terrein. De Waterschappen belichamen dus de noodzakelijke beleidscoherentie door effectieve coördinatie tussen de verschillende sectoren.

Hierbij werken de Waterschappen nauw samen met de lokale actoren zoals onder meer lokale besturen, landbouwers, aangelanden, natuurverenigingen, regionale landschappen,... Via een structurele ondersteuning versterken we de valleiwerking en zetten ze lokale, dynamische gebiedscoalities op, waarbij de lokale actoren een actieve rol spelen.

Een Waterschap kan haar samenwerking met lokale actoren structureel of projectmatig vorm geven via de oprichting van gebiedscoalities. Een gebiedscoalitie kent geen rechtspersoon, maar wordt opgevat als een samenwerking binnen een hydrografisch geheel. De Waterschappen faciliteren, in nauwe samenwerking en overleg met de actoren op het terrein, de oprichting van dergelijke gebiedscoalities voor structurele samenwerkingen of samenwerkingen die actieprogramma's vorm geven via concrete projecten. Via deze samenwerking worden terreinrealisaties op alle vier 'waterwerven' actief gestimuleerd, zoals beschreven door het expertenpanel in haar advies 'Weerbaar Waterland':

- Getijderivieren
- Werking rond waterlopen
- Sponslandschappen
- Steden en dorpen

Hierbij dient opgemerkt te worden dat de Waterschappen een aanvulling vormen op plannen en initiatieven zoals het Sigmaplan, rivierverruiming Maas en andere zoals deze vandaag bestaan, maar geenszins een vervanging impliceert. De Waterschappen faciliteren vanuit hun taak mee het uitrollen en uitvoeren van gebiedsgerichte programma's in samenwerking met dynamische gebiedscoalities en bieden zodoende een versterking van het integraal water- en omgevingsbeleid.

Zo bundelen we de regierol en komt de Vlaamse Regering via de oprichting van de Waterschappen inhoudelijk tegemoet aan de het advies van het expertenpanel Hoogwaterbeveiliging, dat aangeeft om 'bekkenhuizen' op te richten dat *"de regie opneemt voor de opmaak van collectieve actieprogramma's die de deelbekkenspecifieke doelen verfijnen en vertalen in maatregelen, samen met lokale gebiedscoalities. Het bekkenhuis volgt de uitvoering van deze actieprogramma's op aan de hand van de vooropgestelde doelen en het vooropgezette tijdsplan."*

De eenheid van commando bij calamiteiten en incidenten wordt verzekerd door het Waterschap, samen met De Vlaamse Waterweg en de gouverneur vanuit zijn of haar bevoegdheid inzake noodplanning en crisisbeheer. De Waterschapsunie ondersteunt hierbij de Waterschappen zodoende dat een bekkenoverschrijdende aanpak van calamiteiten gecoördineerd en gewaarborgd wordt.

Coördinatiecommissie integraal waterbeleid" wordt "commissie integraal waterbeleid"

De rationalisering van het waterlopenbeheer in combinatie met het advies "Weerbaar Waterland" noodzaakt ook een optimalisatie van de CIW-werking. We behouden en versterken wat goed is, en stellen de kerntaken bij aan het gewijzigde landschap en de nieuwe uitdagingen. De rationalisering in het aantal waterloopbeheerders vermindert immers de noodzaak aan uitgebreide aparte coördinatiestructuur. De CIW wordt daarom verder hervormd tot een volwaardige kennis- en netwerkorganisatie, met een strategische adviesrol aan het Vlaamse Gewest die van onderuit gevoed wordt door de actoren op het terrein waaronder de Waterschappen. De CIW vormt zo een brede denktank en forum dat mee de bakens uitzet voor een duurzaam waterbeheer van een weerbaar watersysteem. Op vraag van het beleid brengt de CIW net zoals vandaag advies uit en formuleert het beleidsvoorstellen en dit binnen concreet afgebakende termijnen. Waar nodig wordt de CIW verruimd met rechtstreekse vertegenwoordigers uit de academische wereld, het middenveld en de watersector.

Bovenstaande rationalisering betekent daarnaast een bijsturing van de bekkenstructuren. Die bekkenstructuren werden destijds opgericht om een overzicht te bewaren en afstemming te organiseren tussen de meer dan 400 beheerders van onbevaarbare waterlopen in Vlaanderen. Met de uitvoering van een eerste brede rationaliseringsgolf werd hun bestuurlijk gewicht reeds afgeslankt. In kader van de voorliggende rationalisering worden van de huidige bekkensbesturen en bekkenraden verlaten en wordt de werking van de CIW bijgevolg waar nodig en relevant bijgestuurd en afgeslankt.

2.3 DECLASSERING BEVAARBARE WATERLOPEN

We onderzoeken welke waterlopen die vandaag het statuut van bevaarbare waterloop kennen, maar in de feiten vandaag in haar geheel of ten dele niet bevaarbaar zijn voor logistieke doeleinden, gedeclasseerd kunnen worden. Naast het niet bevaarbaar zijn voor logistieke doeleinden kunnen ook andere criteria en factoren maken dat een declassering (niet) aangewezen is. Tegelijkertijd onderzoeken we voor welke onbevaarbare waterlopen de omgekeerde beweging gemaakt kan worden en een indeling als bevaarbare waterloop opportuun is. De juridische onduidelijkheid waarbij voor één waterloop zowel de wetgeving voor onbevaarbare waterlopen als voor waterwegen van toepassing is, wordt weggewerkt.

Het Vlaams regeerakkoord beoogt de declassering van (delen van) bevaarbare waterlopen die in de praktijk vandaag niet bevaarbaar zijn voor logistieke doeleinden. Op die manier rationaliseren we het beheer van deze waterlopen en zorgen we voor een beleid dat aansluit bij de realiteit en de noden die daarmee gepaard gaan.

Een generieke aanpak is daarbij aangewezen. Bij de afweging inzake declassering van waterwegen wordt ruimte gelaten voor toepassing van het volg- of verklaar-principe: naast het niet bevaarbaar zijn voor logistieke doeleinden kunnen er immers andere criteria en factoren zijn die maken dat een declassering niet aangewezen is.

Deze declassering is een dynamisch gegeven waarbij maximaal rekening gehouden wordt met een potentieel toekomstperspectief van bevaarbaarheid en de kerntaak en expertise van de beheerder in kwestie.

Prioritair dient de juridische onduidelijkheid weggewerkt te worden waarbij voor één waterloop zowel de wetgeving voor onbevaarbare waterlopen als voor waterwegen van toepassing¹ is.

Tegelijkertijd onderzoeken we voor welke onbevaarbare waterlopen de omgekeerde beweging gemaakt kan worden en een indeling als bevaarbare waterloop, voor het geheel dan wel een deel van de waterloop, opportuun is.

Binnen deze oefening worden naast de beheerders van (on)bevaarbare waterlopen ook de havenbedrijven betrokken.

3. FINANCIËLE IMPACT

Een concreet voorstel met betrekking tot de financiering, zowel voor de operationele werking als voor reguliere investeringen, zal uitgewerkt worden in samenspraak met de huidige waterloopbeheerders en de externe begeleiding. Daarbij worden geen bijkomende belastingen geheven of uitgebreid, maar is het uitgangspunt dat er efficiëntiewinsten gerealiseerd moeten worden met betrekking tot de totale kostprijs voor het beheer van onbevaarbare waterlopen in Vlaanderen. Structurele financiering, die decretaal verankerd wordt over legislaturen heen,

---

¹ Als gevolg van de opname in het besluit van de Vlaamse Regering van 12 januari 2018 houdende de omschrijving van de territoriale bevoegdheid van De Vlaamse Waterweg NV.

garandeert een vlotte en efficiënte werking. Waterschappen kunnen ook inkomsten halen uit dienstverlening, (project)subsidies vanuit het Vlaamse Gewest, de provincies of lokale besturen voor investeringsvoorstellen die van onderuit door de Waterschappen worden voorgesteld, Europese subsidies, enzovoort...

De belastingbevoegdheid van polders en wateringen wordt bijgevolg stopgezet. De nodige decretaale initiatieven worden zo snel mogelijk, nog deze legislatuur opgestart om conform het regeerakkoord deze belasting te schrappen. Streefdoel is dat de belasting op korte termijn niet meer wordt geïnd, uiterlijk drie jaar na de goedkeuring van deze nota en bij uitvoering van de hervorming. Hierbij geldt als uitgangspunt dat de continuïteit van het dagelijks beheer van de waterlopen en grachten gegarandeerd blijft.

De budgettaire impact wordt opgevangen binnen de beschikbare refertekredieten.

4. VERDER TRAJECT

De voorstellen opgenomen in deze conceptnota worden deze legislatuur verder uitgewerkt en geconcretiseerd, inclusief de noodzakelijke aanpassing aan regelgeving door de minister bevoegd voor Omgeving. Hierbij wordt een decretaal kader uitgewerkt om de hervorming te introduceren. Het vervolgt raject ziet er bijgevolg zo uit, waarbij de verschillende trajecten simultaan opgestart worden:

1. Afbakening Waterschappen

Voor de concrete afbakening van de Waterschappen wordt een werkgroep opgericht met daarin vertegenwoordigers van de betrokken beheerders van onbevaarbare waterlopen, alsook van de bevaarbare waterlopen. Deze werkgroep zal na goedkeuring van deze conceptnota enkele scenario's uitwerken om nog deze legislatuur voor te leggen aan de Vlaamse Regering, binnen de hierboven opgesomde principes.

2. Governance uitwerken

I. Aanstellen van de begeleiding

Teneinde een goede overgang te kunnen realiseren is het aangewezen dat de VMM samen met de CIW en een externe begeleiding in nauwe samenwerking met de VVPW, de provinciale waterlopenbeheerders, De Vlaamse Waterweg en de lokale besturen een transitietraject uitwerkt voor deze hervorming opdat deze transitie uiterlijk binnen de drie jaar na goedkeuring van deze nota kan worden uitgerold. Hierbij gaat voldoende aandacht naar de juridische uitwerking, de toekomstige organisatie, het behoud van terreinkennis en de financiering. De beheerders van onbevaarbare waterlopen werken samen enkele voorstellen uit met het oog op het aanstellen van de externe begeleiding en maken uiterlijk begin september hun voorstellen over aan de Vlaamse minister bevoegd voor Omgeving.

II. Uitwerken scenario's voor bestuur, inspraak, financiering en personeel

Om de democratische gedragenheid te waarborgen worden scenario's voor een governance structuur uitgewerkt. De concrete invulling van de governance, dat instaat voor het aansturen en het besturen van het Waterschap, zal aan de hand van enkele scenario's verder uitgewerkt worden door een externe begeleiding in nauwe samenwerking met de VMM, de VVPW, de provinciale

waterloopbeheerders, De Vlaamse Waterweg en de lokale besturen. Hierbij wordt vertrokken van de uitgangspunten van deze nota waarbij het wegwerken van de versnippering en de lokale betrokkenheid belangrijk zijn.

Ook voor het personeelsbeleid worden scenario's uitgewerkt in het vervolgtraject, vanuit de visie van een efficiënt en effectief beleid dat tegelijkertijd rekening houdt met de lokale betrokkenheid in het Waterschap.

III. Decretale initiatieven

De finale invulling van de bestuursstructuur zal na overleg met de betrokken stakeholders worden voorgelegd door de minister bevoegd voor Omgeving aan de Vlaamse Regering. De nodige decretale initiatieven worden nog deze legislatuur opgestart.

3. Declassering bevaarbare waterlopen:

In overleg met de Vlaamse Minister voor Mobiliteit en Openbare Werken wordt een generieke aanpak uitgewerkt voor de declassering van de bevaarbare waterlopen.

De Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme

Zuhal DEMIR